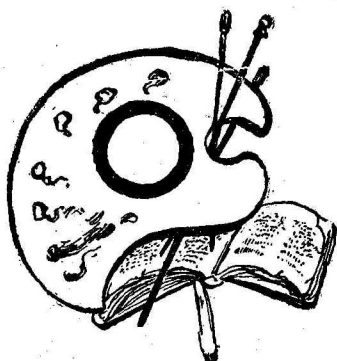


ΛΗΣΜΟΝΗΘΕΙΣ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ



ΤΕ κατὰ τὸ ἔτος 1799, ὑπὸ τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ στόλου, ἡ Κέρκυρα ἐπολιορκεῖτο, ἡωσσικὴ βόμβα ἔπεσεν ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ τοῦ κερκυραϊκοῦ θεάτρου καὶ νέες τις ἐργάτης εὐρισκό-

μενος ἔξωθεν τοῦ ἐργαστηρίου του, ἀπέσπασεν, ἰδίαις χερσί, τὸ φυτίλιον, πρὶν ἢ ἡ βόμβα ἐκπυρσοκροτήσῃ. Τὸ θάρρος τοῦ νέου τούτου ἔσωσεν ἐκ τοῦ ἀναποφεύκτου κινδύνου, ὃχι μόνον τὰς πέριξ οἰκίας καὶ πληθὺν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ γαλλικὸν στρατιωτικὸν σῶμα ἐκείθεν διερχόμενον¹⁾ μεταφέρον πολεμοφῶδια.

Ὁ ἐπὶ κεφαλῇς λοχαγὸς ἤρπασε τὸν νέον ἀμέσως, τὸν συνεχάρη, τὸν ἔθεσε πλησίον του καὶ ἔφερεν αὐτὸν εἰς τὸ φρούριον καί, παρουσιάζων αὐτὸν πρὸς τὸν στρατηγὸν Chavot, διηγῆθαι τὸ συμβάν. Ἐκτοτε ὁ στρατηγὸς ἔλαβεν ὑπὸ τὴν προστασίαν του τὸν πτωχὸν νέον καὶ κατέταξεν εἰς τὸν στρατόν. Ὁ νέος οὗτος ἦτο χωρικός καταγόμενος ἐκ τινος ἀσήμου οἰκογενείας Ἀναπλάδων Λευκίμης τῆς νήσου Κερκύρας καὶ καλούμενος Σταμάτιος Βούλγαρης. Ἡ Κέρκυρα παρεδόθη καὶ συνεπῶς οἱ Γάλλοι ἀνεχώρησαν.

Ὁ νέος Βούλγαρης παρηκολούθησε καὶ ἐκεῖνος τὸν γαλλικὸν στρατόν. Ὁ στρατηγὸς ἐνέγραψεν αὐτὸν μεταξὺ τῶν μαθητῶν τῆς στρατιωτικῆς σχολῆς, ἐξ ἧς ἐξῆλθεν ἐπιστήμων καὶ καλλιτέχνης μετὰ τοῦ βαθμοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ τῶν τεχνητῶν ὅπλων, καὶ ὑπηρέτησεν εἰς τὸν γαλλικὸν στρατόν, εὐδοκίμως φθάσας μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ λοχαγοῦ, διότι ἔπειτα ὑπηρέτησε τὴν πατρίδα του.

*

Τῷ 1827 ὁ Καποδίστριας ἐκλέγεται Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οἵτινες ἠδύναντο νὰ ἐργασθῶσι ὑπὲρ τῆς ἀναγεννωμένης Ἑλλάδος, ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἦτο καὶ ὁ Βούλγαρης. Οὗτος μετὰ χάρες ἐδέχθη τὴν πρότασιν καὶ λαβὼν ἀδειαν παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, μετέβη εἰς Ἀγκῶνα πρὸς συνάντησιν τοῦ Καποδιστρίου καὶ ἀπετέλεσε μέρος τῆς μικρᾶς ἀκολουθίας, ἣτις ἐκείθεν ἀνεχώρησε

¹⁾ Ἡ Κέρκυρα ἦτο τότε ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν δημοκρατουμένων Γάλλων.

διὰ τὴν Ἑλλάδα, τῇ 26 Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1827. Ὡς μηχανικός ὁ Βούλγαρης εἰργάσθη εὐσυνειδήτως. Ὁ Καποδίστριας φθάσας εἰς Ναύπλιον καὶ συμβιβάσας τὰ διεστώτα μετέβη εἰς Αἴγινα καταλιπὼν ἐν Ναυπλίῳ τὸν Βούλγαρην μετὰ διαταγῶν νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν πόλιν ἣτις ἦτο ἐρείπια καὶ πλήρης μiasματικῶν ἀναθυμιάσεων ἢ ἀτμόσφαιράς της. Τὸ Ναύπλιον ἐν τούτῃ καταστάσει ἦτο ἀδύνατον νὰ κατοικηθῇ. Ὁ Βούλγαρης ἐξετέλεσε τὴν ἐντολὴν του καὶ ὁ Καποδίστριας εὐχαριστημένος τῇ 22 Μαΐου τοῦ 1828 πρὸς τοὺς ἄλλους τοῦ ἔγραψε: «...»

»Σὺς εὐχαριστῶ διὰ τὸ ὥραιον σχέδιον τοῦ »Ναυπλίου. Ἐγκρίνω δὲ καὶ τὰ ὀνόματα τὰ ὁποῖα ἐδώκατε εἰς τὰς πλατείας καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς. Σὺς ἐπιτρέπω νὰ ἀναμάσῃτε καὶ τὰς »ἄλλας καὶ νὰ λάβητε πάντοτε ὀνόματα — ὡς »ἤδη καὶ ἐπράξετε — μὲ σκοπὸν νὰ προσφέρω»μεν δεῖγμα εὐγνωμοσύνης εἰς τοὺς γενναίους »ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς πα»τρίδος...»²⁾.

Ἀπέναντι τοῦ Ναυπλίου ὑπῆρχεν προάστειον κατοικοῦμενον ἐπὶ Ἑνετοκρατείας καὶ ἔπειτα παντελῶς ἐρημωθέν. Ὁ Βούλγαρης, κατ' ἐντολὴν τοῦ Κυβερνήτου, ῥυμοτομήσας τὸν τόπον ἐκεῖνον καταλλήλως καὶ χαράζας εὐθείας ὁδοὺς καὶ πλατείας ὠνόμασε «Πρόνοια». Κατάλληλον ὄνομα ἐκ τῆς προνοίας, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὁ Κυβερνήτης πρὸς οἰκήσιν ἐν αὐτῇ ἀνεστίων οἰκογενειῶν καὶ δὴ ἀγωνιστῶν.

Τὸν Ὀκτώβριον 1828 ὁ Καποδίστριας ἔγραψε τῷ Βούλγαρι: «Ἰδὼν τὴν ἐπιτυχίαν ὑμῶν τε καὶ τοῦ λοχαγοῦ κ. Γαρνὸτ περὶ τοῦ ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀμφοτέρω ἀνελάβατε, δηλὰ δὴ τῆς »ἀρχῆς τῆς κανονικῆς ἀνιδρύσεως τῆς Τριπολι»τσας, σὺς παρακαλῶ τὸ αὐτὸ νὰ πράξῃτε διὰ »τὰς Πάτρας...». Ἐὰν ὅμως ὁ κ. Γαρνὸτ »ἠθέλῃ νὰ μείνῃ εἰς Ναύπλιον περιμένων ἄλλην »παραγγελίαν ἐργασίας, τότε καὶ μόνος ὑμεῖς με»ταβῆτε ὅσον τὸ δυνατόν τάχιστα εἰς Πάτρας...» Ὁ ἴδιος ὁ Βούλγαρης εἰς τὰς Souvenirs του ἱστορεῖ ὅτι αἱ νῆαι Πάτραι εἶνε ἔργον του καὶ πρκαθέτει καὶ τὸ σχεδιάγραμμα ὑπὸ τὴν ἐπι-

²⁾ Ἐν ὑστερογράφῳ ὁ Κυβερνήτης ἔγραψε τῷ Βούλγαρι τὰ ἑξῆς: «Μ' ἐσύστησαν ἕνα νέον Ἑλ»ληνα, τὸν κ. Ἡσαΐαν, ὁ ὁποῖος μοῦ εἶπεν ὅτι ἐμε»λέτησεν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ ἰχνογραφίαν. Σὺ »παρακαλῶ νὰ τὸν δοκιμάσετε. Ἄν τὸν εὐρίσκετε »εἰκάνον νὰ τὸν παραλάβητε εἰς τὴν ὑπηρεσίαν καὶ »δὲν ἀπαξιῶ νὰ τῷ δώσω, κατὰ τὴν γενομένην ἐκ»»θεσίον σας, καὶ μικρὸν τινα μισθὸν ἵν' μόνον δύναται »νὰ τὸν κερδίσῃ διὰ τῶν κόπων του.» Διότι μόνον οἱ ἐργαζόμενοι ἐπληρώνοντο παρὰ τῆς Κυβερνήσεως.

γραφὴν «σχέδιον τῆς νέας πόλεως τῶν Πατρῶν». Ἐπὶ τοῦ σχεδίου τοῦ Βούλγαρη ἤρχισεν ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν Πατρῶν καὶ ἐπὶ τῇ βίᾳ τοῦ ἰδίου σχεδίου εἶτι τὴν σήμερον οἰκοδομῆται ἡ νέα αὕτη δευτερεύουσα τῆς Ἑλλάδος πόλις.

Ἐπίσης ἐσχδιάσατο τὴν πολιορκίαν τῆς Ναυπλίου καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἀπέστειλε καὶ ἐκθεσίαν πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, τῇ 4 Ἀπριλίου τοῦ 1829. Ὀικοδόμησε στρατώνας καὶ οἰκήματα, ἐπίσης δὲ συνέλεξε καὶ διέσωσε πολυτίμα διασκόρπισμένα ἀρχαῖα λείψανα.

Μετὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ταγματάρχου τῶν Ἐπιτελῶν κατετάχθη ἔπειτα ἐν τῷ καταρτισθέντι τακτικῷ στρατῷ.

Δεινὰι περιστάσεις ὑποχρέωσαν αὐτὸν νὰ ἀποσυρθῇ τῆς ὑπηρεσίας καὶ νὰ καταγίνεται εἰς τὰς προσφιλεῖς του ἐργασίας, ὡς ἰδιώτης!

*

Ὁ Βούλγαρης ἠτύχησε νὰ εἶνε μαθητὴς τοῦ μεγάλου γάλλου ζωγράφου David. Μετὰ τῶν ζωγραφικῶν τοῦ Βούλγαρη ἀναφέρεται μετ' ἐπικίνου «Ὁ Θεμιστοκλῆς πρὸς τὸ Βουλευτήριον τῆς Κερκύρας.» Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε κηρυχθῇ ὑπὲρ τῆς Κερκύρας, καὶ ὅταν κατεδικάσθη ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας μὴ θεωρῶν ἑαυτὸν ἀσφαλῆ ἐν Ἀργεῖ, κατέφυγεν εἰς Κέρκυραν, ἡ ὁποία ἀσμένως ὑπεδέξατο τὸν εὐεργέτην αὐτῆς τῷ 465 π.Χ.

Ὁ Βούλγαρης ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου ἔλαβε τὴν ἔμπνευσιν τεχνουργῶν τὴν ζωγραφίαν του. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὄρθιος ἀγορεύει ἐνώπιον τῶν βουλευτῶν, κρατῶν δύο στεφάνους. Παρὰ τῷ προέδρῳ ἵσταται νεανίας, ὅστις μετὰ προσοχῆς προσπαθεῖ νὰ γράψῃ τὸν λόγον τοῦ μεγάλου πρόσφυγος. Δεξιόθεν, ἀπὸ μακρὰν, φαίνεται ἡ θάλασσα καὶ τὸ πλοῖον τοῦ Θεμιστοκλέους. Παρὰ τῇ πύλῃ τοῦ βουλευτηρίου, δωρικοῦ ρυθμοῦ, φρουρεῖ ἐνοπλος φύλαξ. Ἐν ὅλῳ εἶνε δεκαπέντε πρόσωπα. Ἐπειδὴ ὁ χρωστήρ δὲν δύναται νὰ ἐκφράσῃ καὶ τὰς λέξεις τοῦ ῥήτορος, ὁ Βούλγαρης ἔγραψε καὶ τὸν λόγον.

Σημειωτέον ὅτι οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς δὲν ἀναφέρουσιν ὅτι ὁ Θεμιστοκλῆς μετέβη εἰς τὸ Βουλευτήριον Κερκύρας καὶ ἠγόρευσε, ἀλλὰ μόνον ὅτι μετέβη εἰς Κέρκυραν, καὶ ὁ γενναῖος ἀνὴρ, σκεφθεὶς ὅτι ἐξ αἰτίας αὐτοῦ οἱ Κερκυραῖοι ἔνεκα τῆς φιλοξενίας των ἠδύναντο νὰ περιπλεχθῶσιν εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Ἀθηναίους καὶ Λακεδαιμονίους, κατέλιπε, μετ' οὐ πολὺ, τὴν φιλόξενον νῆσον, προσφεύγων εἰς τὴν Αὔλῃν τοῦ Ἀδριατικοῦ βασιλέως τῶν Μολοσσῶν. Ὅστε τὸ ἱστορικὸν καὶ ἡ δημηγορία εἶνε φαντασίαι τοῦ καλλιτέχνου. Τὴν εἰκόνα ταύτην ἀφείρωσε τῇ Ἰονίῳ Γερουσίᾳ.

Ἐδημοσίευσεν ὁ Βούλγαρης τὰ ἐξῆς ἔργα:

— Souvenir de Stamafi Boulgari chef de bataillon au Corp Royal d'état Major en retraite. Paris 1835, περιέχει δὲ τὰ

ἐξῆς: Sommaire d'un tableau représentant Themistocle au sénat de Corcyrs, lors de son bannissement. Thémistocle au sénat de Corcyre ¹⁾. Foret de Fontainebleau. Coup d'oeil sur le palais de l'Alhambra. Des Andalouses. Le Grec reconnaissant à l'ombre de lord Byron. Aperçu sur la ville de Brighton et de ses courses de chevaux. Plans de Patras et de Lépante et rapport sur le dernier siege de Lépante. Reflexions sur le costume grec moderne. Στοιλίζεται διὰ δύο εἰκόνων, δύο πινάκων τοπογραφικῶν καὶ ἐνὸς πανομοιοτύπου ἐπιστολῆς τοῦ ζωγράφου David τοῦ διδασκάλου του.

— Examen moral des principaux tableaux de la galerie du Luxembourg en 1818 et Considerations sur l'état actuel de la peinture en France.

— Notice sur le Comte J. Capodistrias. Ἐν τῷ ἔργῳ τούτῳ προστίθεται καὶ μέρος τῆς ἀλληλογραφίας του μετὰ τοῦ Κυβερνήτου.

*

Ὁ Βούλγαρης ἀπέθανεν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1842, ἐτῶν 68. Διὰ διαθήκης του ἐκληροδότησε τὸ ξίφος του τῇ οἰκογενεῖᾳ Βουλγάρων, τὰ παράτημά του τῇ οἰκογενεῖᾳ Δήμα, τὴν στολὴν του καὶ τὴν ἀλληλογραφίαν του τῇ οἰκογενεῖᾳ Κανδῶν. Τὴν λοιπὴν περιουσίαν εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους, ἀλλὰ τὰ χρήματα τὰ ὁποῖα εἶχεν εἰς τὰς Τραπεζὰς Παρισίων, Ναυπλίου καὶ Νεαπόλεως εἰς πτωχοὺς Γάλλους διὰ νὰ δείξῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τὴν Γαλλίαν.

Τελειώνομεν τὸ βιογραφικὸν τοῦτο σημείωμα μεταφράζοντες ἀποσπάσματα ἐπιστολῆς τοῦ μεγάλου David, γραφείσης τῷ 1821, ἐν ἣ ἐκονίζεται ὁ καλλιτέχνης μὲς «... Ποῖος δύναται νὰ μὴ σὰς ἀγαπᾷ, καὶ νὰ σὰς λησμονῇ ἄφροῦ σὰς ἐγνώρισε... Καίτοι τοῦ ἀνθρώπου ὁ χαρακτήρ εἶνε εὐμετάβλητος, σεῖς ἥδεν ἐδώκατε τοιοῦτο δείγμα ποτέ... Ἐχετε ἡτάλαντον (Talent), εἰσθε μετρίοφρον... συνῆραμετε τοὺς ἀνθρώπους...» ²⁾.

ΣΠ. ΔΕ-ΒΙΑΖΗΣ

¹⁾ Δημοσιεύει τὴν δημηγορίαν καὶ Ἑλληνιστί.

²⁾ Ἡ πολῦτιμος αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ David πρὸς τὸν Βούλγαρην πανομοιότυπως ἐδημοσιεύθη εἰς τὰς Souvenirs τοῦ Βούλγαρη.



Ἀνωτέρα λαϊκὴ σχολὴ Κοπενάγης